

דן בן-אמוץ

ר ספר הוסיף כמעט במהרת. שום פירסום לא בישר את לידת הרומן החדש של דן בן-אמוץ כמקובל, לא מרדנות בעיתונים ולא ראינות עם המהר בר. למרות זאת מבטיח הספר — שבו עיים בלבד אחרי יציאתו לאור, ולמרות החשאיות האופפת את הופעתו — להיות אחת היצירות הספרותיות המדוברות ביותר של השנה. הוא עשוי לחולל סערת רוח לגורר תגובות בקורת ארסיות, לעיבוד במרכזם של ויכוחים אין-ספור ולפג את קהל קוראי הספרים בישראל לשני מחנות יריבים — שוללים ומחייבים.

ייתכן והחשאיות סביב הופעת הרומן, שהיא לשלעצמה טריק מצויין של ספר סומת, נובעת לא במעט משמה הפרובלמטי של היצירה. לא צריך לנחש מה יקרה במחלקות המודעות של העיתונים

והזפת הרותחת: טפטפה לו על השוק, וגרמה לו כוויות. "ופעם אחרת בא אלי יצחק, והראה לי חבורה טרייה על הורוע. שאלתי אותו ממה זה, והוא סיפר לי שקרע את הגערי ליים בעבודה, ובגלל זה קיבל מכות. "אני יודע שבכל מה שקשור למכות, הם לא מקפידים. כמו עיני ראייתי את קלמן מרביץ להם. "בקיץ הוא היה מביא להם לחם שחור ומלספון. זה היה כל האוכל שלהם במשך כל היום. עד שהיו חוזרים בלילה למור סד. בחורף אני לא יודע מה הם אוכלים, כי הם נכנסים לתוך הכל. "הוא משאיר אותם בלתי חיים לבד, רק עם מנהל עבודה. לפעמים הם מקבלים התקפה, ומרביצים אחד לשני עם כלי העבודה. זאת ממש סכנת נפשות. "או שהם מתחילים לעבוד כמו רובוטים. אני רואה שהועה נוספת מהם, והם ממש גופלים מהרגליים. אבל הם לא מפסיקים לעבוד. ממש כמו אוטומטים."

אין בכך

כל פגם

ה מופד הפרטי החוליינפש רוזנר בלאט, הנמצא בבעלותו של קלמן רוזנבלאט, איש הפועלה-המזרחי, קיים כבר 35 שנה. נראה שהוא נושא רווחים טרבים, שכן ב-1968 פתח קלמן מוסד נוסף לחוליינפש, בשופעת.

רוזנבלאט האדמוני והבושה-הכיפה לא מכחיש שהפועלים הבונים את הווילה שלו הם חולים המאושפזים במוסדו. לדעתו, אין בכך כל פגם. מסביר הוא: "בכל המוסדות מהסוג הזה נוהג להעסיק את החולים בעבודות בניין ובבתי-הרושת. או מה ההבדל אם הם עובדים בשביל קבלים או בשבילי? הרי אני משלם להם." הוא שולף מכיסו פנקס צ'קים, ומראה תלושי צ'ק שעליו רשום שם אחד העובדים. אלא שעובד זה אינו חולה, אלא אל-כוהיליסט החוזר לביתו, שבגלל מחלתו מקבלת אשתו את הכסף עבור עבודתו. עובד זה, שלום שמו, הודה בפני כתבת העולם הזה כי שאר העובדים אינם מקבלים כסף עבור עבודתם.

תגובתו של רוזנבלאט: "לא נכון. אני משלם להם — בזמון." קלמן גם מודה שאין בידו אישור רפואי להעסקת החולים בעבודות-בניין. "לא ידעתי שצריך אישור. אבל הדבר נעשה בידיעת רופא המוסד ומישרד הבריאות." הגיב הפסיכולוג הקליני: "אם אין כוח רפואי במקום העבודה של החולים — זאת פשוט שערורייה." קלמן מודעזע ממש מהטענה שהחולים שלו מקבלים מכות: "היום כבר אין דבר רים כאלה."

על עדויות שכנים שראו את החולים עובדים בשעות הלילה, הוא מגיב: "זה לא יכול להיות. אולי הם יושבים פה, אבל הם לא עובדים."

"אין מקום

לחקירה!"

ה גיב על הפרשה המזועזעת דובר משרד הבריאות: "יודע לנו שהרבה פעמים, במסגרת ריי פוי בעיסוק, שולחים את החולים לעבודות מעל מיני סוגים, בנייהם עבודות בנייה. כך כמה שידוע לנו, כל הדיחות על בית-החולים הזה היו חיוביים. רק כשאנו מקבלים תלונות מחולים על יחס אכזרי, אנו חוקרים בעניין."

הדבר היחיד שידוע לנו על מוסד זה הוא שיחת טלפון בעילום שם, שבה מישר הוא אמר שרוצה להתלונן, אבל לא מסר פרטים. נאמר לו שיפנה בכתב, וימסר פרטים, אבל לא נעשתה כל פנייה נוספת. "בקשר לתלום עבור העבודה, המפקח מטעם המשרד על המוסד משוכנע שהחולים מקבלים כסף בצורת דמי-כיס."

הדבר היחיד שידוע לנו על העבודה, עם חולים המאושפזים בבתי-חולים ממי שלתיים ויוצאים לעבודות חוק, אינם נמי צאים תחת פיקוח רפואי בזמן העבודה. "משרד הבריאות אינו רואה מקום ל'חקירה' בעניין, אלא אם יתקבל מיכתב תלונה מאחד תחולים המאושפזים במוסד. בתשובה לשאלה מה אם חוליה-הרוח אינם יודעים או מסוגלים לכתוב מכתב, הסביר הדובר: "אינני יודע. זה מה שי אמרו לי להגיד."

כמו שכתב הרופאי-הנס קרליטל באחד מספריו: "חולה-הנפש הוא חולה, אבל לא מטומטם. לפחות — לא מטומטם כמו חלק מהאנשים המטפלים בו."

דן בן-אמוץ וידידות במסיבה לרגל הופעת ספרו

לא שבת זיין

מניסוח המסגרות הכללי של החייל הפי צוע. "למה אתה מתעלל בנו רפי?" שואל האב כשהוא מבקר את בנו בבית-החולים, "אני אשם שנפצעתי?" "ואי שאתה אשם," אומר רפי בשלווה. "מה?! אני אשם? את החיים שלי הייתי נותן בשבילך. איך אתה יכול להי גיד שאני אשם?"

"אתה אשם בכל המלחמה הזאת." או מר רפי בשקט, "מפני שאתה לא עושה שום דבר כדי למנוע אותה."

רפי, המוצא לבסוף את מיסלמו בעולם הזהות, גומר את החשבון עם כולם:

— יכול להיות שזה הפיתרון למדינה הזאת. אולי ניתן להסביר את ה פאראנויה הלאומית, את הפחדים משואה, את החשש מפני סכנת השלום, את ה עקשנות ההיסטורית, אולי ניתן להסביר את המחלות האלה בחוסר שיווי משקל כימי בגופם של המנהיגים? הם מופרעים לתת להם סמי ארגעה חמש פעמים ב יום... ואז הם אולי יישנו בשקט וישתחררו משיגעון הרדיפה ומסיוטי ההשמדה. טי פול אינטנסיבי של חודש ימים ואולי הם ירגעו סוף סוף. ולרוב הדומם והמטומטם, לעם הישן את שנתו השלווה, לציבור ה אדיש הקורא את מעשי עוול, על שחי תות וריקבון ומשיך לנחור ולבחור אוטר מטית כמו שהוא בחר עד כה — טיפול מזורו באמפיטאמינים... אולי שטופי ה מוח המנומנמים האלה יתעוררו סוף סוף ויעשו משהו ליבוש הביצה המסריחה שב תוכה הם שקועים."

זויות זה המשך ישיר של ההתיישבות ה חזרית. הוא לא מבין שזו המצאה זיידו נית של משרד-החוק ומישרד הביטחון. קודם כל זה פנטס נהדר לצרכי הסב רה, כשהערבים מפגיזים היאחזות הם עו גים לנו שירות עצום. מפני שחייל ש נהרג ליד אוטו-שורט, נקודת קואורדינציה כך וכך, מה זה אומר לנו? אבל הפג זה על היאחזות, בית-ילדים הרוט, צילום של פרה מרוטשת בשער של מוסף שבו עי — זה כבר משהו אחר. זה מיד אומר לכל אחד לשם מה אנחנו נלחמים. קודם כל אנחנו נלחמים על חייו ואין ברירה, אנחנו חייבים להתגונן. וחוף מזה המלחמה שלנו צודקת ומוסרית מפני שאנחנו בסך הכל רוצים לגדל עגבניות בהיאחזות אוט שורט וענבים בנחל פיזדיניה. אנחנו בסך הכל רוצים לחיות מיגיע כפינו בשכס וחברון. אנחנו רק רוצים להפריח את ה שממה של מידבר יריחו אז למה מת נכלים לנו? למה הם מטרבים לקבל את ידנו המושטת לשלום? תראה, אנחנו אומ רים להם, אם לא תפסיקו להפגין את הי אחזות אוט-שורט ואת כפרינו הטלויזי בביקעת הירדן, נאלץ לכבוש את הגילעד ולהקים שורה של היאחזויות. פנינו לא לכבוש אבל יופטבאשומט! דם בחו רינו לא יהיה הפקר! ואנחנו נמשיך ל התנחל ולהיאחז בכל מישלם עד שנגיע להיאחזות בגדד."

טיפול בפאראנויה

הלאומית

א ין זו הפרה הקדושה היחידה שרפי מנסה להילחם בה במסעו הארוך ל יארגון חייו מחדש. הוא מציב לסימני שא לה מעל הרבה מוסכמות, כמו, למשל, בקטעים הבאים:

...ואז רק על פוליטיקה אנחנו רבים. על הכל. על כל נושא שיש לו לגבי דעה קבועה וברורה. מה רע בהומוסקסו אליות למשל? מה איכפת לו מה ששני אנשים מבוגרים עושים מרוצים החופשי על שפת-הים או בבית? אז השמוק הזה אומר לי שזה לא טבעי, שהומוסקסואליות היא מחלה. למה זה לא טבעי? למה זה פחות טבעי, נאמר, מאשר לאונ? ומה זה בכלל טבעי? זה תופעה שהחברה לא הצליחה לעקור בעזרת חוקים ועונשים היא חלק מהטבע...

...או למה, למשל, שבחורה לא תעבוד בזנות כשהיא מסיימת את הצבא? מה יש? למה לא? במה פקידה מזויינת משוכנת את הראש, הגוף והנשמה בשביל 400 ל"ל לחודש יותר טובה מזונה ש עושה סכום קטן בערב אחד?"

גם הוריו של רפי אינם יוצאים נקיים

קסם השפה

ו זהו בשורת הרומן. היא המעניקה לו את כוחו והיא גם חולשתו. כי לגימורי יצירתו של דן בן-אמוץ אין חיים עצמאיים משלהם. הם מרינוטות הגדחפות שהמחבר שם בהם. הם אמצעים בלבד בידי המחבר להשמיע את האנימאמין שלו. כנה ככל שהיה, משכנע, חשוב, מעורר למחשבה ומזעיק לתגובה, אין הוא תחליף לאמת של גיבוריו. זה מה שמר סובלציסטי בעטיסה ספרותית, מרתקת ו עממים אף מרגשת עד דמעות. קיסמה הגדול ביותר של העטיסה ה ספרותית היא השפה, העברית החדשה, האיטנטית, שבפי גיבורי הרומן. יותר מי אשר עצם הכשרה הרעיונית מהווה שפה זו את תעודת-ההות האמיתית המאפיינת את "מחזורי לוחות הזיכרון".